

Karel Václav Rais a jeho génius loci BOHUMILA SARNOVÁ

Občas se vyskytne v rozhovorech mezi známými, při otázce „tak jak se máte“, tato odpověď: „Ale žijeme tady jako zapadlí vlastenci“.

Přitom si ale vůbec většina z nás v ten moment neuvědomí, že vlastně cituje název jednoho z děl Karla Václava Raise – *Zapadlí vlastenci*.

Spisovatel, pedagog a úžasný vypravěč o životech lidí, od jehož úmrtí uběhlo 8. července 2026 rovných sto let.

Pocházel z rodiny drobného rolníka a tkalce, narodil se 4. ledna 1859 v městečku Lázně Bělohrad. Vystudoval učitelský ústav v Jičíně. Po studiích učil v Trhové Kamenici a v Hlinsku. Po příchodu do Prahy působil jako ředitel měšťanské školy na Vinohradech. V Praze navázal přátelství s Aloisem Jiráskem, Zikmun-

dem Wintrem, Josefem Václavem Sládkem, Ignátem Herrmannem a s dalšími osobnostmi kulturního a společenského života tehdejší Prahy.

Pedagog i spisovatel

Vedle pedagogické činnosti se věnoval také osvětě. Přispíval do mnoha tiskovin: *Humoristické listy*, *Šotek*, *Ruch*, *Vesna*, *Květy*, *Národní listy*, *Chrudimské noviny* a do mnoha časopisů pro mládež – *Budečská zahrada*, *Naši mládeži*, *Jarý věk*.

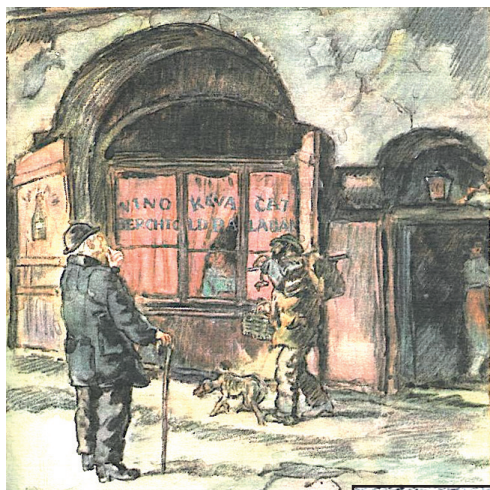
Jeho literární prvotiny, drobná epika a lyrika byly většinou satirického zaměření. Ostatní náměty byly hojně z venkovského prostředí. Především z rodného Podkrkonoší a z Českomoravské

vysočiny, kde žil a působil deset let.

Náměty povídek a románů

Jeho prvotiny směřovaly po umělecké stránce ve stopách Jana Nerudy a Svatopluka Čecha, například povídka *Kmotr Hrouda*, *písmák*, s námětem z venkovského prostředí. Později se K. V. Rais přiklonil k próze. Stal se tak jedním z tvůrců realistické prózy z konce 19. století. Zařadil se k tehdy soudobým spisovatelům, například k Antalu Staškovi, Tereze Novákové a Aloisu Jiráskovi. Tito tvůrci se snažili pravdivě vystihnout konflikty tehdejšího života a přispívat k jeho ozdravení. Jeho sna-

Pokračování na další straně

hou, v četných povídkách, bylo vykreslit osudy, povahy a vztahy lidí neblaze ovlivněné nadvládou peněz a touhou po panštějším živobytí. Psal o mnohdy až otřesných obrazech tvrdosti, lakoty, sobectví a bezcitnosti, například: *Výminkáři*, *Lopota*, *Rodiče a děti*. Vnímavě vykresloval ale také lidské slabosti, zaslíbenosti vášněmi a poblounnění, o tragédiích rozvráceného manželství jako o důsledku společenských poměrů: *Paníčkou*, *Na lepším*, *Potměchuť*, *Sirotek*. Kritická linie jeho tvorby vyvrcholila v románu *Kalibův zločin*.

Hledání morálních hodnot člověka ve venkovském a horském prostředí

Protipólem kritického pohledu byla Raisova snaha o ztělesnění nejvyšších hodnot lidského a národního soužití vytvořením postavy nesobeckého člověka. Takové hrdiny hledal v prostředí horského venkova. U svých hrdinů vyzdvihoval vysoké morální kvality, dobrotu srdce, a především opravdové vlastenectví prostých lidí: *Horské kořeny*, *Pantáta Bezoušek*. Nevyhýbal se ani námětům oslavy nezištné práce drobné inteligence. Zdůraznil zde družné společenství vesničanů s pracovníky z řad učitelů i kněží. Zde spatřoval prostředek k překonání palčivých společenských rozporů, v obětavé lidovýchovné práci: *Zapadlí vlastenci* – z doby národního obrození, a *Západ* – z tehdejší současnosti. Ve svých záměrech zobrazit určité spolu související situace se občas nevyhnul až jisté idealizaci skutečnosti v mezilidských vztazích.

V období okolo první světové války ho zaujaly otázky národnostní. Vyslovil víru v to, že z paměti národa nemůže

vymizet ani nejmenší z jeho příslušníků. V tomto případě to vyjádřil obrazem složitosti národnostních a sociálních poměrů v Podkrkonoší koncem 19. století. Jímavě vykreslil tyto situace scénami se silným psychologickým napětím v románu *O ztraceném ševci*.

Dílo K. V. Raise vneslo do české prózy bohaté a mnohostranné vyobrazení života v českých horských krajích na přelomu století. Vytvořil ve svých dílech galerii typických a přitom individuálně odlišných postav, na kterých zpodobnil mentalitu venkova i maloměsta. Jsou to psychologické studie člověka v jeho prostředí.

Obrací se zejména ke starým lidem s porozuměním a soucitem s jejich často trpkým údělem a s obdivem k jejich životní moudrosti.

Ovlivněn krásami přírody

Byl úžasně vnímavý k přírodě, především poukazováním na obraz pohorské krajiny s jejími krásami a zvláštnostmi. Tím dal také podnět mnoha výtvarným umělcům k jejímu ztvárnění na obrazech. Jmenují například Františka Kavána a Antonína Slavíčka. I v tomto směru se snažil působit coby pedagog na mládež a vštípit jí lásku k národu, zájem o jeho dějiny a pěstovat v ní ušlechtilé, vlídné lidské vztahy.

K oblíbeným ilustrátorům jeho díla patřili v hojné míře Mikoláš Aleš a Adolf Kašpar. Byli svým výtvarným projevem velmi blízcí k vyjádření spisovatelova záměru. Slova autora souzněla s výtvarným doprovodem a vznikla působivá souhra.

Stále aktuální spisovatel

Seznámit se s Raisovým dílem v současné době, plné rozmachu všemožné techniky a výtvarných dobových, v době narůstajícího egoismu, vulgarit a zla v podobě vzrůstajícího napětí a válečných konfliktů ve světě, může být zcela jistě osvěžující. Opět se s díly autorů, mezi něž se řadí Karel Václav Rais, při čtení setkat. A také posoudit, jak se za těch sto let od jeho úmrtí svět a lidé v něm změnili.

Závěrem mého zamyšlení nad životem a dílem Karla Václava Raise musím zmínit ještě jednu vzpomínku. Týká se mých školních let, kdy jsme se ještě jako malí školáci učili nazpaměť

některé básničky ze slabikáře. Jednou z nich byla básnička, kterou dosud, a že je tomu již hodně let zpátky, mohu odrecitovat i kdybyste mne o půlnoci vzbudili.

Karel Václav Rais

Cestička k domovu

*Cestička k domovu
známě se vine,
hezčí je, krásnější
než všechny jiné.*

*Douška a šalvěže
kolem ní voní,
nikde se nechodí
tak jako po ní.*

*A kdybych ve světě
bůhvíkam zašel,
tu cestu k domovu
vždycky bych našel.*

*A kdybych ve světě
smutně se míval,
na téhle cestičce
vždy bych si zpíval.*

Báseň se řadí k Raisovým krátkým lyrickým textům. Vyznává se v ní ze vztahu k místům, kde je člověk doma. Kde zažívá pocit bezpečí, jistoty a souvátivosti k rodnému kraji. Jsou to návraty do dětství. Báseň ilustroval Mikoláš Aleš.

Inspirace básní v současnosti

Motiv „cestičky“ inspiroval i naše současníky. Raisovy „cestičky“ mapují okolí spisovatelova rodného kraje jako turistické trasy. Přímo v rodném domě K. V. Raise na náměstí, které nese jeho jméno, v Lázních Běláhrad, sídlí cestovní kancelář. Nepořádá zájezdy pouze po krajích českých. Turisté s ní cestují, míří do mnoha koutů světa. A zcela jistě se rádi navracejí z cest do svých domovů. I zde je možné vnímat jistou symboliku se spisovatelovým vlivem. Prostě *génies loci*.

Ve své době Karel Václav Rais netušil, že se jeho jméno zapíše až do vzdálené budoucnosti nejen povídkami a romány. Ale také tou obyčejnou, jednoduchou, a přesto tak působivou a milou poezií.

Zemřel 8. července 1926. Čestným občanem Trhové Kamenice v okrese Chrudim byl jmenován 12. listopadu 1921, jeho život v tomto městysi v letech 1877-1882 připomíná pamětní deska.

Většinu Raisova literárního díla ilustroval Adolf Kašpar, reprodukce je převzata z románu *Pantáta Bezoušek*. Na titulní nedatované archivní fotografii je Trhová Kamenice.

Čtení na léto

BOHUMIL HRABAL

Ach, slečno, ty opojný granáty

...na pivo, slečno, musí bejt ječmen nezmoklej, a aby nevzrostl, musí se čistit a nejdřív namočit do štoků v odražený vodě, pak dolů na humna a tam se ječmen vidruje, přehazuje se dřevěnou lopatou nebo volgemutem, pak se suší na hvozďe a oheň jde pod svini, potom ten slad padá do bubnů a kartáčů a extra padá květ, to jsou ty klíčky, a extra padá slad, tím květem se krmějí pěkně voli, jsou potom slady mnichovský na černý piva a slady plzeňský na piva světlý, pak ve varně se slad vaří kolik hodin, rozdrcentý slad na tři rmuty, aby toho cukřstofu bylo víc, a dá se tam chmel, aby pivo dostalo hořkost, a potom se vypustí na štoky, odtud do spilky do kádí a dají se tam pivni kvasnice, obyčejný piva se kvasí měsíc, ležák tři měsíce, to mám paměť, pravda? to má málokdo na světě, ležák se dokrapuje kroužkama, to než se pivo stáčí do hektolitrů nebo tupláků, tak se sebere do plecháče ta mutra, ty kvasnice a do každého sudu se trochu nalije, to potom má pivo jiskru, neboli granát, mnichovský piva ležejí třeba půl roku, a když se prvně naráží, tak na to se přijde podívat i ochutnat sám prezident, jedna švadlenka, jménem Huláková, když jsem ji poučoval o pohlavní zdravotědě a pak o umění, že nejdůležitější je vyplňovat šterbiny, to je udělat něco jinýho než bylo předtím, tak ta švadlenka hned na mně chtěla, že půjdeme do lesíka vyplňovat šterbinu, ale já jí řekl, to že dokáže každě, ale udělat to, co ještě není, to je vono, ženský hned jsou u přítomnosti, v restauraci při zábavě si stěžoval hostinská, že hosti mu z tácku umazávají čárky, a byla tam se mnou jedna krasavice, která řekla, pánové, já mám čárku a tu mi hned nikdo neumaže, ovšem ležáky jsou ve směle půl roku, sladoučký porter z Pardubic má osmnáct stupňů, zrovna tak, jako dnes nuselskej senátor, brněnský Drak má čtrnáct stupňů, zrovna tak jako bránickěj speciál nebo budějovický krystal, ach, slečno, ty opojný granáty, ty plzeňský pivečka hořký, kardinály a nasládý piva u Fleků a Tomáše, to je

právě ta voštara, že pokrok je dobrej na to, aby lidi byli lidi, ale na chleba a máslo je pokrok učiněnej mor, to se na to má jít s technikou sakra pomalu, ve starejch pivovarech se vařilo pivo v mědi, topilo se pod kotlem pařezama a ten plamen šel skrz tu měď, a karamelizoval to pivo, to mám paměť, to je radost, nebo i chleba se dělal z žita, které leželo až do listopadu ve stodolách, to ještě všechno přešlo z těch klásků do zrna, pak se

teprv mlátilo, no to byl chleba, na kilometr byl cejtit, když se pekl ten boží dárek, čím starší, tím lepší, proto taky císař raději jezdil landaurem než autem a radši pil víno, taky umřel na záchodě, ale ten dovedl pěstovat evropskou renesanci se Šratovou, stál jsem v Majdlinku jako post a viděl jsem císaře, jak Šratová stála na žebříku a trhala špendlíky, a císař jí jako Goethe koukal pod sukně, když jí tak držel žebřík a dával záchranu, nakonec to uznal i Batista, že záruka blaha manželskýho jest urostlé tělo, císař rád nosil kajzrrok, vypadal ten kabát jako úplně uzavřený frak, taková to byla nóbl rodina, ta rodina císařská, ale maléry v rodině měla ty samý, jako mají ostatní rodiny, synáček, korunní princ, si musel vzít belgickou princeznu Stefanií, ale pásal po tělíčku Večeřové, ta krasavice s ohromným poprsím a voči-ma, no skončilo to hromadnou střelbou, to Dáša, ta lékárnice, která pořád měla nedostatky v pohlavní zdravotědě, ta mi řekla, když jsem jí vypravoval o tragédii v císařské rodině, jejda! to kdybysme byli

svoji a vy jste mi chodil za jinou, tak bych vás zastřelila taky, to mi řekla, protože tragédie vládne světem a romanopisci pořád mají o čem psát, jdu takhle podél trati a jede železničář na bicyklu a seskočí a povídá mi, Jirko, po pravdě, byl včera ten gól, nebo nebyl? a já povídám, nebyl, a ten železničář jel dál na šlapce, než přehodil nohu, volal a votáčel se, děkuju ti, pravda vítězí, jseš charakter! to volal, poněvadž mě si hodně lidí pletlo s fotbalovejma soudcema, nebo filmovejma hercema, i když jsem fotbal nikdy nehrál, a když tak jen z legrace, Mozart a Goethe, ti taky fotbal nehráli, ani ne císař, ten radši jel honit kamzíky do Išlu, nosil ty kalhoty, jak mají děti, kalhoty s padacím mostem, rád měl lidi a jedl vepřovou, udělal za celou svou vládu jen jednu měnovou reformu a dal oběsit Šlosarka a Hugo Šenka, a mojí mamince dal jako nadaci pětadvacet zlatek, maminka, když šlapala zeli, tak měla bílý ponožky, to byly zrovna u nás manévry, který vedl císařův strejda Albrecht, ten, co měl vyceněný zuby a byl ubytovanej u nějakýho Koláře, kterýho potom císař za to ubytování povýšil do šlechtického stavu, a ten baron Kolář pak postavil za to povýšení před svým barákem pomník, a já jsem jel s matkou na pařezy, vojáci vedli koně a jedli konzervy a my zatím nadělali dva tragače dříví a ještě jsme jeli pro dva tragače trávy pro naši krávu, byla to škaredá patěna, ale měla patnáct telat, celá ulice k nám chodila pro mlíko, a když ta kráva umřela, celá ulice plakala, zůstalo ale po ní telátko, vzali jsme ho do seknice a krmili ho z flašky, to vždycky ráno to telátko přišlo a lízalo nás a brácha Adolf říkal, vono nás přišlo orazírovat, když to tele vyrostlo v krávu, pantáta Zpurnej říkal, že tak krásný zvíře ještě neviděl, jenže ta kráva nesměla vidět ani vlak nebo bicykl, tak jsme jí dávali klapky na oči, církev se zlobila s českým národem tisíc let, aby ztlumila ty vášně, ale kampak se kdo na národy hrabe, ty jdou spíš podle spisku páně Batisty o zárukách blaha manželského, že jak uvidí mužskej krásnou ženskou, hned po něm lezou mravenci a hned takovej mužskej přemýšlí, jak ji dostat do postele...

(Úryvek z knihy *Taneční hodiny pro starší a pokročilé*, ilustrační foto Ivo HAVLÍK)

HOST hostům kempů, řek, plováren a pláží

Tipy na knížky od našich redaktorů brněnské nakladatelství HOST přináší pravidelně. Tentokrát řada z nich doporučí ne tituly, které redaktorsky připravili k vydání, ale novinky, které je čtenářsky zaujaly a které se podle nich hodí na to právě letní počení.

Petra Dvořáková:

Ordinace

Takže zaprvé, je to fakt, ale opravdu Ordinace, jako když vyšije. Petra si to v ní mnohokrát osahala v pracovní praxi, a to je ingredience, kterou vám žádné rešeršování nikdy nenasype. Za druhé, zasmějete se přes slzy, což je prima mix a já jsem rád, že autorka dost už zavedená na všechna ta „problémová“ témata nerezignovala na lehčí akordy. Svede je také skvěle, známe to například z její starší *Dědiny*. A do třetice, nebála se figury „hodného chlapa“, který se mezi „hlavními hrdiny“ skoro nikdy neprodere.

Podtrženo, shrnuto: Taková ta čtivá, zábavná knížka, u které se vám začne kouřit z konečků od zběsilého obracení stránek. Škarohlídi ať se nudí do příchodu sestry, ostatní ať vejdou (a čtou si) bez klepání. Dobré na pláž! Letní drink a ty prsty do ledu!

Doporučuje Martin Stöhr,
art director

Robert Jackson Bennett:

Krev titánů

Při četbě fantasy knih a sérií se často — alespoň mně — vkra-
de na mysl otázka, jak vlastně vypadá každodenní nebo ekono-
mický chod všech těch světů, jejichž osud zrovna hrdinové
zachraňují. Nejlepší spisovatelé banální dimenzi svých světů
načrtnou tak uvěřitelně, že je dobrodružství o to napínavěj-
ší. A pak je tu Robert Jackson Bennett. Ten už ve svých před-
chozích sériích prokázal, že mu jde budování fikčních světů od
ruky, a nejenak tomu je i v jeho nejnovějším projektu *Ve stínu
Leviatanů*. Tentokrát je však udržování chodu jedné Říše, kaž-
dodenní obrany jejích hranic před obrovskými monstry a prů-
mysl postavený na biologických implantátech přímo hlavním
námětem.

Není třeba se strachovat nudné encyklopedie: průvodci svě-
tem i dějem jsou poměrně excentriční detektivové, kteří musí
řešit ty nejpodivnější případy na těch nejpodivnějších místech.
Přináší to s sebou řadu milých bonusů: začít se dá například
i nedávno vydaným druhým dílem, *Krví titánů*, který přeložil
Milan Pohl.

Doporučuje Zdeněk Staszek,
redaktor non-fiction

Maria Parrová:

Tonja. Malý hrom z hor

K létu neodmyslitelně patří příroda a dobrodružství, takže
nemůžu jinak než doporučit knížku *Tonja. Malý hrom z hor* od
Marie Parrové v překladu Jarky Vrbové. Odvážná Tonja, hol-
ka s hlavou plnou bláznivých nápadů a velkým srdcem, prožívá
malá velká dobrodružství v malebné vesnici v norských horách.
A celým příběhem zní kromě zurčení řeky Glimmerdálky taky

hudba, která je v nejvypjatějších chvílích nástrojem, jak překle-
nout mosty a vyjádřit nevyřčené.

Doporučuje Lucie Bregantová,
vedoucí redaktorka překladové literatury

Naomi Noviková:

Letní válka

Ať už vyrazíte na víkend nebo na pořádnou dovolenou, určitě
oceníte tenkou knihu, která se hravě vmáčkne do velké krosny
i do malého příručního batůžku. Protože někdy potřebujete
ušetřit každíčký centimetr, vydali jsme
novelu *Letní válka* od královny fantasy
Naomi Novikové (přeložila Veronika
Volhejnová). Název víc než příznačný,
nemyslíte? Je jedno, jestli se radíte
mezi autorčiny fanoušky nebo s její
tvorbou teprve začínáte, příběh je sa-
mostatný a uzavřený. Vypráví o mladé
čarodějce, která omylem uvalila klet-
bu na vlastního bratra a odsoudí ho k
životu bez lásky. Teď se však svoji chy-
bu pokouší napravit.

Doporučuje Kateřina Šardická,
redaktorka young adult

Tereza D. Reichelová:

Acheron

Letní čtení sice vyvolává dojem něčeho oddechového, ale se
změnou klimatu, která nám zuří za okny, může být letní kniha
také něčím, co člověka zburcuje a zvedne ze židle. Přesně ta-
kový je *Acheron*. Tahle novinka Terezy D. Reichelové předsta-
vuje text, který je radikální a empatický zároveň. Spekulativní
román, jenž ukazuje, že lidský úděl není snadný ani v utopické
společnosti fungující cestami a koncepty, které si umíme před-
stavit stejně těžko jako konec kapitalismu. Ale právě v solida-
ritě, vzájemnosti a komunitě spočívá intelektuální a emoční
těžiště téhle knihy.

Není však jediným úhlem pohledu, protože druhá rovina z
nedávné současnosti zobrazuje také bezradnost a naštvání
pramenící nejen z klimatické krize. Ale i tuhle linku v koneč-
ném důsledku prostupuje potřeba pochopení. Jasný názor, ne-
otřelé uvažování a taky specifické jazykové pojetí můžou pro-
vokovat, ale jde díky tomu o živelnou a odvážnou knihu, jaká v
českém prostředí chyběla. Je to tedy sci-fi, společenský román,
nebo manifest? Odpověď zní pokaždé ano... a není to ale vlast-
ně jedno? Protože před sebou máme podnětný a důležitý text.

Doporučuje Jiří Štěpán,
redaktor fantasy a sci-fi

Cat Bohannon:

Eva

Eva doporučuje Evu. A není to žádná dětská roztomilost! Ta-
hle non-fiction mě uhranula ve chvíli, kdy jsem ji poprvé vzala
do ruky. Strhující vyprávění o tom, jak specifika ženského těla
určovala směr evoluce od prvních savců do dneška je občas
napínavější než kdejaká detektivka.

Eva (přeložila Kateřina Prešlová) je knížka vstřícná ve všech
směrech i díky dokonalé typografické úpravě, která z téhle
bezmála šestisetstránkové bichle nabitě fakty dělá přístupné
letní čtení.

Doporučuje Eva Sedláčková,
redaktorka literatury pro děti a mládež

Jennie Godfrey:

Seznam podezřelých věcí

Než přijde atmosférický podzim plný severských mordů a napínavých thrillerů, připravili jsme si v sekci krimi něco lehčího. Nenechte se zmást, v *Seznamu podezřelých věcí* (přeložila Anna Halfarová) jde taky o vraždy, dokonce sériové, ale jejich vyšetřování se chopí dvě dvanáctiletá děvčata. Přeneste se spolu s nimi do hrabství Yorkshire, zpátky do roku 1979, kdy byla Margaret Thatcherová premiérkou, džíny do zvonu byly právě in a policie si nevěděla s případem rady. Když je vám ale dvanáct a dospělí vás neberou vážně, máte při vyšetřování mnoho výhod!

Doporučuje Kateřina Šardická,
redaktorka krimi

James Tynion IV:

Wynd

Pokud jste fanoušky Amuletu (a nemusí vám být deset), pak tohoto kluka ušatého budete milovat. V Rourově, kde žije, není nikdo divný ani nikdo normální, jen ti divnokrevní to mají o dost těžší. Jsou stíháni a zabíjeni. Ale nebojte – Wynd je důkazem toho, že i z toho nejposlednějšího outsidera se může stát superhrdina, který zachrání svobodný svět. A ještě u toho bude legrace. Hlavně když mu pomáhá cynický princ a šarmantní zahradník. Ať už se na dovolenou vydáte na kteroukoli světovou stranu, budou při vás bohové větru v čele s Wyndem stát. Knihu přeložil Lukáš Novák.

Doporučuje Simona Barešová,
redaktorka české beletrie

Annabelle Hirsch:

Věci

Kniha *Věci* od Annabelle Hirsch (přeložila Zuzana Henešová) je to pravé letní osvěžení, a to nejen proto, že barevně ladí s Aperolem. Osvěžující je hlavně její přístup k vyprávění historie. Skrze sbírku předmětů obyčejných i bizarních (např. nůžky,

kapsy, kovové korzety nebo čokoláda s radiem) vypovídá o dějinách žen – jejich životech v různých historických obdobích, síle, odvaze i o tom, s čím se musely napříč staletími vypořádávat.

Je to lehké, ale chytré čtení, které změní váš pohled na roli žen v dějinách a obohatí vaši zásobu historických a kulturních zajímavostí.

Doporučuje Veronika Kloudová,
redaktorka non-fiction

László Krasznahorkai:

Satanské tango

Na slovenském festivalu Brak jsem si při debatě o Krasznahorkaiho překladech připomněl, že mluvit o klasice, natož oceněné Nobelovkou, je záležitost šlechtitná, ale tuze nevďěčná: musí se vyslovovat velké pravdy, analyzovat, za co si autor takové ocenění zasloužil, a držet dekorum pomalu jako na funuse. Neodsává to spíš z takové literatury život a chuť současného publika dát jí šanci?

Malokteré setkání s knihou pro mě přitom bylo tak radostné a netradiční, jako když jsem si v uplynulých týdnech „doplnil“ *Satanské tango*. Rozkošnické a potutelné zacházení s přírodními motivy a každodenností jak u Borkovce, atmosféra někde mezi Stalkerem a Draculou, do toho styl, který jako virus dokáže člověka nakazit svým specifickým jazykem (za což zasluhuje velkou poklonu překladatelka Simona Kolmanová), a úvahy, které si člověk může nechat v mysli dozrávat i po dočtení, třebaže ne ke všemu najde klíč. Zkrátka společně s jednou z postav budu ještě chvíli rád váhat, „zda se jedná o pokus vizionáře popsat určitý stav po vymření lidstva, nebo zda má v rukou skutečně historii země, na níž musí žít.“

Doporučuje Lukáš Růžička, redaktor komiksu

Přípravila: Petra NEČKOVÁ

Ilustrační foto: Ivo HAVLÍK

Domalováno, hurá na prázdniny!

Zatímco města jsou zaplavena nevzhlednými graffiti, na neobvyklé pouliční vernisáži byla na závěr školního roku odhalena malba na jedné z menších budov strojírný SC Metal v Příbyslavi.

Objekt byl postaven v předminulém století, ještě v době parní železnice, prvně sloužil jako nákladové nádraží.

Žáci 8.B třídy Základní školy Příbyslav pod vedením učitelky výtvarné výchovy Petry Bártové po hudebním prologu školní kapely odhalili svůj vlastní projekt, odborně řečeno mural.

Mural art je moderní umělecký směr zaměřený na velkoplošnou malbu na stěny ve veřejném prostoru. Na rozdíl od street artu či graffiti, které z hlediska zákonů vznikají jako ilegální aktivita, muralová díla (murals, murals) jsou většinou objednána majitelem stěny za účelem její výzdoby.

Na muralu školáci pracovali od loňského září. Eva, Ondřej, Adam a Jonáš o vlastním výtvarném počínu shromážděnému publiku pověděli:

„Na této malbě jsme si dali hodně záležet a strávili jsme zde spoustu hodin. Byla to dlouhá cesta, proto nám dovozte ji malinko popsát. Pro firmu SC Metal jsme nejdříve zpracovali několik náčrtů. Podle vítězného návrhu jsme začali vytvářet šablony. Bylo třeba mít je přesné, dost jsme u toho měřili a počítali, třeba potřebné množství barev. Potom jsme už jen čekali, až nám bude přát počasí a teplota vzduchu bude stabilní. V první fázi jsme přetírali celou zeď šedým podkladem, velkou pomocníci

nám byla ještěrka s plošinou, takže si někteří z nás vyzkoušeli práci ve výšce. V další fázi jsme přemýšleli, jak a kam přesně šablony umístit. Práce s barvou a sprejem je také o přesnosti, není to čára sem, čára tam. Každou část jsme pečlivě a detailně zpracovali. Ústředním motivem je laser, z něhož vystupují paprsky. Děkujeme všem za spolupráci, byla to pro nás nová zkušenost a výzva. Užijte si krásné odpoledne a prohlédněte si také fotografie mapující celý průběh tohoto projektu.“

Vernisáž v horkém odpoledni skončila piknikem, jemuž dominovaly zeleninové špízy a melouny.

Text a foto: Ivo Havlík

Chybí tu Muž z Hongkongu

IVO FENCL

Lidé umírají, filmy jsou věčné. Věčných věcí je samozřejmě víc, nejsou to jen filmy, ale taky hory a knížky; na filmech ovšem bývají čas a věčnost nejmarkantnější.

Od smrti Jeana-Paula Belmonda už za chvíli uplyne pět let. Nedivím se, když se někdo lekne ubíhajících roků, a depat může, že tady nebudeme a oblíbený náš film bude televize vytahovat dál, zatímco i celé generace diváků vymizely. A dotyčnému filmu je to, řekl bych, úplně jedno.

Klasikou takhle „věčného“ typu je Brocova a Belmondova adaptace verneovky *Číňanovy trampoty v Číně*, kterou nazvali *Muž z Hongkongu* (1965) a kterou napsal francouzský básník a spisovatel Daniel Boulanger (1922-2014). Boulanger už nežije, Bebel taky ne, ani Jean Rochefort, který hrál Arthurova sluhu, tu není, ani (geniální) režisér Broca, jehož obdivuje Steven Spielberg, ale hudební motiv... a Hongkong přežijí věky. Ačkoli je fakt, že se Spojené království toho krásného přístavu mezitím chrabře (ach, jo) vzdalo ve prospěch Číny.

Máte, tuším, radši jiné Belmondovy filmy a dejme tomu *Velký šéf* (ze stejné doby) je realističtější. *Muž z Hongkongu* zůstane potrhlý a „dobrý pro děti“, to je možná pravda, ale přepadení vlaku v tom *Šéfovi* je taky hodně přehnané (Bourvil a Bebel sedí každý na jedné straně vagónu a chtějí pytle peněz), zatímco *Hongkong* sní úplně bláznivě, ale podkladem je životní realita včetně znuděnosti a možné touhy zemřít. Obrodnou sílu lásky taky zbystríme. *Muži z Hongkongu* pomohlo, že si spolu Bebel a Ursula Andressová začali reálný román. Je to na nich znát.

Rochefort se drží v pozadí a taky je dobrý. Philippe de Broca (1933-2004) ovšem cítil, že by měl divákům vysvětlit šílenost nadsázky, takže je uprostřed moment, kdy k Belmondovi nejmenovaný Číňan prohodí: „Prozradím ti, Arthure, že se ti to doted' zdálo.“

Což je věrohodná berla, ale jako natruc rovnou následuje druhá půlka téhož filmu, no, a ta je ještě přehnanější a potrhlejší a nemožnější. Ačkoli to už má být realita. Dokud Broca umně napodobuje klasickou grotesku, vše se zdá v pořádku, ale podle mě filmu trochu škodí neuvěřitelnost scén s vrahy.

Ke konci už Broca dokonce předjímá *Muže z Acapulca* (taky ho dělal), jenže tam bude zdůrazněno, že si přehnané

akce vymýšlí spisovatel. Tady je „legraci“, když padesát gangsterů se samopaly nezlikviduje tři civilisty, kteří po nich pouze ledabyle střelí z odstaveného britského kanónu, a ke konci se Belmondo ukryje před zabijákem do fešáckého krimu, který si ještě pochvaluje, že o něm snil (další pošetilost); a když ho vykopnou, netrefí ho před branou ani celá bojová kolona. A ve finále mizerové v letounu pokropí jednu pláž samopalem - a Bebel s Ursulou (Arthur a Alexandrine) si lehnou a jako děcka předstírají, že jsou mrtví, načež nechají letadlo přistát a ozbrojeného lotra nechají přijít až k sobě, aby je dobil.

Je to, popravdě, úplná blbost a člověku, který něco zažil, se to při každém jídle nemusí zamlouvat. Ani jako nadsázka. Je fakt, že Broca pak říkal, že to tak pojal záměrně, ale podle mého názoru si ke konci nevěděl s filmem rady. Takže ho silně přepálil.

I tak je to monument - a bude bavit generace našich potomků. Je to i neuvěřitelná jízda a ještě dnes, natož v půli šedesátek. Nezapomenu, jak to Československá televize uvedla - někdy roku 1971 -, když jsem se zrovna vrátil odpoledne ze školy a byl jsem sedmiletý capart a babička v to úterý objevila *Muže z Hongkongu* v programu na zadní stránce časopisu *Rozhlas* a pustila malou televizi, že to „může být fajn“, a já se vpil do černobílé obrazovky a dabovali Kopecký, Lipský atd. a pohádka mě vyplivla teprve na konci. Nezapomenutelné.

Lepší film jsem do té doby nepoznal. Úvodní likvidace auta dlouhým pádem po skále do moře, ta mě navždy uchvátila, a bohatý Arthur přežil bez škrábnutí; dodnes mi není jasné, zda to znamená, že náhodně vypadl, nebo že vyskočil, i kdyby podvědomě. A pak se sypou jedna akční scéna za druhou a nepřestane to do konce. Reálný život to není, o to však u podobných komedií nejde, a Belmondo má se svou loknou přes oko určité kouzlo.

Znuděného multimilionáře mu uvěříte, okouzlení Ursulou jakbysmet. Hraje na plné pecky. Padá do vody, skáče na auta, z letadla na letadlo. V tom filmu je absolutně všecko; jako by jej vymýšleli básniví pejsek s kočičkou. Řekněte cokoli - a najdete to taky v *Muži z Hongkongu*. Ale připadá mi příznačné, že jsem stejnou podívanou jeden čas uložil i na svou černější listinu.

Bylo to nějakých pětadvacet let po tom sledování s babičkou a hodně efektů na mě najednou nefungovalo. Byl jsem zklamán. I to ukazuje, co zvládne čas. Spolu s věčností kují různá prohlédnutí, a hm, vlastně negativní věci. Takže jsem nad tím tenkrát akorát mávl rukou, ale nedávno jsem se podíval znovu a vida, hle, všechno zase v cajku, a když film skončil, už jsem nechtěl vidět nic dalšího, tak se mi to líbilo. Podle mě si odsud Spielberg i pár momentů „vybral“ do svých děl; ale je to Brocův a Belmondův film, zatímco ostatní leda přihrávají.

Vernův román jsem četl a líbil se mi, nicméně to z gruntu předělali. Z některých motivů zbyly odlesky, ale ústřední nápad je tam a jeho esenci lze vyjádřit poznámkou, že si života začneme vážit teprve ve chvíli, kdy nám ho chtějí sebrat. Na delší život a další filmy není snad nikdy pozdě a pokaždé mě zarazí, když vidím něco „pekelně starého“ a dosud mi to unikalo, ačkoli je to „prostě bomba“.

Filmy oblažují věčnost. S výjimkou milionů těch, co se nepovedly. A nabízí se otázka, zda nejsem zaujatý a postižený tím, že mi *Muže* babička pustila v sedmi, zatímco předtím jsme televizi ani, ehm, neměli. Možné to je! Ale kdybych to prvně sledoval včera (a starej), tak bych kvality stejné komedie ocenil, já to vím, jakbysmet.

Ty kusy magického světa pokaždé nějaký borec zataví do kazet jako filmy a ony vstoupí do neměnné podoby a celý život máme dál a dál šance se do jejich barvitých dobrodružství vracet. Jestli je to útěk před realitou, tak nutný.

Literatura • Umění • Kultura

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s., 12. ročník (Kmen 39. ročník). Vychází jako příloha týdeníku NAŠE PRAVDA. Zakladatel Karel Šys. Vedoucí redaktor Ivo Havlík. Redakční rada: Ivana Blahutová, Michal Černík, Michael Doubek, Pavol Janík, Alexej Mikulášek, Michal Polický, Radovan Rybák. Grafická úprava Studio FUTURA. Nevyžádané příspěvky se nevracejí. Kontaktní adresa: Politických vězňů 9, 110 00 Praha 1.

Vyšlo 9. července 2026
luk@futura.cz